

> Retouradres Postbus 43006 3540 AA Utrecht

Ministerie van Economische Zaken
T.a.v. de heer drs. R. Feringa
directeur DGAN-N&B
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

**Bureau Risicobeoordeling &
onderzoeksprogrammering**

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl

T 088 223 33 33
risicobeoordeling@vwa.nl

Onze referentie

NVWA/BuRO/2015/5606

Datum

12 november 2015

**Advies over de Halsbandparkiet, Grote Alexanderparkiet en
Monniksparkiet**

Aanleiding

Om meer inzicht te krijgen naar de schadelijkheid van de halsbandparkiet (*Psittacula krameri*), de monniksparkiet (*Myiopsitta monachus*) en de grote alexanderparkiet (*Psittacula eupatria*) heeft directie Natuur en Biodiversiteit van het Ministerie van Economische Zaken aan Bureau Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering (BuRO) om advies gevraagd. BuRO heeft beoordeeld wat de risico's zijn van deze parkietensoorten voor de inheemse biodiversiteit, economie en volksgezondheid.

Verder heeft BuRO de beheermogelijkheden laten verkennen.

Het onderzoek

Dit advies is gebaseerd op de volgende onderzoeken:

- Een uitgebreide risicobeoordeling door SOVON en Bureau Waardenburg. *De Halsbandparkiet, Monniksparkiet en Grote Alexanderparkiet in Nederland: risicoanalyse en beheer*; SOVON-onderzoeksrapport 2010/10.
- Slaapplaatstellingen door SOVON. *Halsbandparkieten in Nederland in de winter van 2014/15. Verslag van slaapplaatstellingen*; Sovon-rapport 2015/18. De resultaten van eerdere tellingen zijn in dit rapport meegenomen.
- Verspreidingsonderzoek door SOVON. *De verspreiding van Halsbandparkiet en andere in het wild voorkomende papegaaiachtige (Psittaciformes) in Nederland*; Sovon-rapport 2014/31.
- Een korte inventarisatie naar landbouwschade door parkieten, uitgevoerd door Centrum voor Landbouw en Milieu. *Landbouwschade door halsbandparkieten; Schade-inventarisatie en risicoschatting*. CLM-856; 2014.
- Reviews van de wetenschappelijke literatuur over de effecten van de drie parkietsoorten door het Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden. *Review van de wetenschappelijke literatuur over de effecten van de uitheemse soorten Halsbandparkiet, Grote Alexanderparkiet en Monniksparkiet; een update vanaf 2010*. CML; 2015.

Risicobeoordeling

Halsbandparkiet

Uit de resultaten van de onderzoeken beoordeelt BuRO dat:

Introductiewijze en vestiging

- De halsbandparkiet zich in Nederland heeft weten te vestigen door ontsnappingen uit volières en opzettelijke vrijlatingen. Deze introductiewijze blijft reëel omdat de parkieten nog steeds gehouden worden.

Verspreiding en aantallen

- De halsbandparkiet buiten zijn natuurlijke verspreidingsgebied al voorkomt in 40 landen op vijf continenten. In Europa gaat het onder meer om de volgende landen: België, Groot-Brittannië, Duitsland, Frankrijk, Spanje en Italië.
- De halsbandparkiet zich in de loop van 35 jaar duurzaam heeft gevestigd in Nederland, mogelijk mede dankzij het bijvoeren in de winter.
- In deze tijdspanne het aantal broedparen is toegenomen tot naar schatting meer dan 2.800 – 4.600 broedparen (2011-2013).
- Vier afzonderlijke vestigingskernen zich hebben uitgebreid en min of meer zijn samengesmolten tot één verspreidingsgebied dat een groot deel van de Randstad omvat.
- Het totaal aantal halsbandparkieten zich de laatste jaren lijkt te stabiliseren rond de 10.000, waarbij het aantal in de grote steden Amsterdam, Den Haag en Rotterdam is gedaald naar zo'n 9.000 parkieten terwijl de aantallen in kleinere steden stijgen (o.a. in Alphen aan de Rijn, Sassenheim, Noordwijk en Zoetermeer).
- Het verspreidingsgebied van de soort met 239% in 2014 is toegenomen ten opzichte van de periode 1998 - 2000. Het aantal slaapplekken is gestegen van 6 in 2009 naar 22 in 2014, wat ook een maat is voor de verdere geografische uitbreiding van de populatie.
- Verspreiding voornamelijk secundair plaatsvindt vanuit het huidige verspreidingsgebied, waarbij verdere toename en uitbreiding mogelijk is, gezien het areaal nog niet-gekoloniseerd stedelijk gebied in Nederland.
- op basis van het meest progressieve verspreidingsmodel de voorspelling is dat de soort ook kleinere steden zal bezetten, hetgeen al gaande is.

Ecologische effecten

- Hard wetenschappelijk bewijs voor negatieve ecologische effecten door de halsbandparkiet tot op heden niet beschikbaar is.
- Het niet is uitgesloten dat ecologische effecten wel (kunnen) optreden in de vorm van nestconcurrentie met holenbroeders en boomholtes bewonende vleermuizen, met name in bosgebieden in of nabij stedelijk gebied. De volgende onderzoeken wijzen in die richting:
 - een onderzoek in Frankrijk laat een grote afhankelijkheid van halsbandparkieten van antropogeen voedsel zien;
 - bij een kwalitatief onderzoek is geconstateerd dat de halsbandparkiet een voorkeur lijkt te hebben voor min of meer dezelfde holtes als vleermuizen. Daarbij was een groot deel van de holtes door Halsbandparkieten aangepast. Er is echter geen aanwijzing van concurrentie tussen de Halsbandparkiet en vleermuizen in de zomermaanden. In hoeverre dit ook geldt voor de winterverblijven van vleermuizen blijft onduidelijk;

Bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering

Datum

12 november 2015

Onze referentie

NVWA/BuRO/2015/5606

- Tot slot is er een negatief effect van de halsbandparkiet op de boomklever gevonden, maar een vergelijking van dichtheden van halsbandparkieten en boomklevers in verschillende landen is niet mogelijk door de verschillende inventarisatietechnieken. Daar waar het aantal en kwaliteit van nestholten limiterend is en bij hogere dichtheden van inheemse soorten, zoals de boomklever, kunnen effecten aanwezig zijn.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering

Datum
12 november 2015

Onze referentie
NVWA/BuRO/2015/5606

Grote Alexanderparkiet

Op basis van het onderzoek beoordeelt BuRO dat:

Introductiewijze en vestiging

- De grote alexanderparkiet zich hier heeft weten te vestigen door bewuste of onbedoelde vrijlating na de eerste melding in Amsterdam in 1997;
- De grote alexanderparkiet vooralsnog minder gemakkelijk verwilderde populaties lijkt te vormen dan de halsbandparkiet, hoewel de populatie in Amsterdam wel in aantal toeneemt.

Verspreiding en aantallen

- De grote alexanderparkiet, die van oorsprong voorkomt in India en Vietnam, inmiddels als exoot gevestigd is in 6 Europese landen, waaronder België, Groot-Brittannië, Duitsland, Oostenrijk en Frankrijk.
- De grote alexanderparkiet in Nederland vooral voorkomt in Amsterdam en Haarlem. In januari 2010 werden 39 grote alexanderparkieten vastgesteld op twee slaapplekken waarna in 2013/14 in Amsterdam in het Oosterpark 115 tot 142 grote alexanderparkieten werden geteld en in Haarlem 2 exemplaren.
- Op basis van deze gegevens de grote alexanderparkiet in de toekomst in aantal zal toenemen als management maatregelen uitblijven.

Ecologische effecten

- Er geen specifieke gevallen bekend zijn van een negatief effect op andere soorten, met uitzondering van hybridisatie met de halsbandparkiet.
- De grote alexanderparkiet ongeveer dezelfde habitatvoorkeur vertoont als de halsbandparkiet in Nederland. Echter in tegenstelling tot de Halsbandparkiet komt deze parkiet in zijn natuurlijke verspreidingsgebied voor in dichte bossen.
- Eventuele negatieve effecten (competitie) alleen mogelijk zijn als de populatie verder groeit en er voldoende grote holtes beschikbaar zijn, wat afhankelijk is van het beheer van bossen en parken.

Monniksparkiet

Op basis van het onderzoek beoordeelt BuRO dat:

Introductiewijze en vestiging

- De meeste introducties in Nederland een duidelijke relatie hebben met (openstaande) verblijven van particulieren of bedrijven.
- In gebieden waar de soort is geïntroduceerd, deze een voorkeur heeft voor dichtbevolkt stedelijk gebied, in tegenstelling tot het natuurlijke verspreidingsgebied waar monniksparkieten de voorkeur hebben voor savanne, bossen, agrarisch gebied, plantages en boomgaarden.

Verspreiding en aantallen

- De monniksparkiet, van oorsprong afkomstig uit Zuid-Amerika, als exoot gevestigd is in 16 landen op 5 continenten. In Europa hebben de parkieten zich gevestigd in onder meer Spanje, Italië, België en Tsjechië. Daarnaast heeft de soort gebroed in Verenigd Koninkrijk en Duitsland, zonder dat sprake was van duurzaam zelfstandige populaties.
- Kleine populaties her en der verspreid over Nederland voorkomen, veelal in de nabijheid van voliëres.
- Broeden van de monniksparkiet in 2011-2013 is vastgesteld in Deventer, Apeldoorn, Voorne-Putten en op Goeree-Overflakkee. Opgeteld waren er 69 vogels gerapporteerd van deze locaties in 2011-2103 in het broedseizoen.
- Voor de toekomst de toename en uitbreiding in Nederland, op eigen kracht, onwaarschijnlijk zijn. Vestigingen in de stedelijke omgeving kunnen echter lang stand houden door bijvoeding.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering

Datum
12 november 2015

Onze referentie
NVWA/BuRO/2015/5606

Ecologische effecten

- Er tot op heden geen harde wetenschappelijke informatie bekend is over mogelijke negatieve ecologische effecten van de monniksparkiet.
- Er wel enige anekdotische informatie is uit de Verenigde Staten over het doden van inheemse vogelsoorten door monniksparkieten en dat het aannemelijk is dat ze voedselconcurrenten zijn voor inheemse soorten (www.nonnativespecies.org). Verder worden in de oorspronkelijke broedgebieden in Zuid-Amerika soms nesten van andere soorten omgebouwd, waarbij niet bekend is of dit een noemenswaardige impact heeft op deze soort.
- De gemeenschappelijke nesten bieden wellicht ook bij ons sommige andere soorten nestmogelijkheden. Dit is in België vastgesteld voor de houtduif. Of dit tot een positief effect voor de inheemse vogelsoorten leidt is onbekend.

Land- en tuinbouwschade

Op basis van het onderzoek beoordeelt BuRO dat:

- De drie parkietsoorten in de gebieden waar ze inheems zijn schade toebrengen aan land- en tuinbouwgewassen.
- In Nederland en omliggende landen op dit moment slechts incidentele fruitschade bij commerciële fruittelers, in of nabij stedelijk gebied, bekend is. Er treedt echter vaker schade op in privétuinen, landgoederen en soms in het openbaar groen.
- Toenemende land- en tuinbouwschade in de toekomst reëel is, omdat populaties zich verder verspreiden naar teeltgebieden in de periferie van stedelijk gebied. Dit risico is het grootst voor de halsbandparkiet.
- Schade is vooral te verwachten aan fruit- en boomteelt. De parkieten eten namelijk boomknoppen en fruit.
- Mais een voedselbron is voor de halsbandparkiet in het natuurlijke leefgebied, die de vogel hier nog niet heeft ontdekt. Mocht de parkiet zich gaan vestigen in buurt van maïsackers kan dit alsnog gebeuren.
- Schade moeilijk is te voorkomen omdat de vogels zich moeilijk laten verjagen (schrikken niet gauw) of weren (bijten netten kapot) en beheeropties kostbaar zijn. Zie verder de paragraaf over risicomanagement opties.

Risico's voor volksgezondheid

Op basis van het onderzoek beoordeelt BuRO dat:

- Er onvoldoende gegevens zijn over de verspreiding van de bacterie *Chlamydia psittaci*, die de papegaaizenziekte (psittacose) veroorzaakt, onder de in het wild in Nederland levende papegaaiaachtigen. Waardoor het moeilijk is om risicoschatting te geven over de overbrenging van de papegaaizenziekte van de in wild levende vogels op mensen in Nederland.
- Recent in de omgeving van Den Haag en Rotterdam verzamelmonsters van de uitwerpselen zijn getest op *C. psittaci* door Universiteit van Leiden, in samenwerking met Central Veterinary Institute. Alle monsters scoorden negatief en daarmee is *C. psittaci* niet aangetoond (pers. med. J. v.d. Giessen, RIVM). Op basis van het aantal monsters wordt de maximale prevalentie op 7 à 8 procent geschat (pers. med. H.J. Roest, CVI).

Risicomangementopties

Los van de politiek-bestuurlijke en maatschappelijke context heeft BuRO de risicomangement opties uit de literatuur verkend en BuRO beoordeelt dat:

Het voorkomen van introducties

- Nieuwe introducties en verdere verspreiding buiten het randstedelijk gebied van de drie parkietensoorten zijn ten dele te voorkomen door een bezit- en handelsverbod op te leggen en te handhaven. De effectiviteit ervan zal voor de halsbandparkiet in de Randstad echter beperkt zijn, omdat deze daar al wijdverspreid voorkomt.
- Gerichte communicatie over de gevolgen en het voorkomen van uitheemse vogels in de groene ruimte onderdeel kan zijn van de handhavingstrategie omdat hiermee de publieke opinie wordt beïnvloedt.

Populatiebeheer en eliminatiemogelijkheden

- Eliminatie en beheer van de volledige populatie halsbandparkieten is uit oogpunt van technische mogelijkheden, kosten en maatschappelijke weerstand vrijwel onmogelijk.
- Eliminatie en beheer van de grote alexanderparkiet is moeilijk, omdat deze soort vaak gemengd leeft met halsbandparkieten.
- Eliminatie en beheer van de monniksparkiet is eenvoudiger, omdat de aantallen nog gering zijn en deze soort gescheiden leeft van de beide andere parkieten.
- Populatiebeheer waarbij populaties op bepaalde plekken (bijv. aan de periferie van stedelijk gebied in de buurt van land- en tuinbouwgebieden) op een lager niveau gebracht worden, is wellicht mogelijk door een combinatie van:
 - gerichte communicatie tegen het bijvoederen van de vogels, omdat alle drie de soorten, maar vooral de monniksparkiet, in bepaalde mate afhankelijk zijn van bijvoeding;
 - Wegvangen door middel van:
 - *Parotrap* of een ander type val met lokvoer en/of lokvogels, die geschikt is om kleine aantallen vogels levend te vangen. De monniksparkiet laat zich echter niet zo eenvoudig vangen.
 - Het afsluiten en daarna verwijderen van de kolonievormende nesten van de monniksparkiet heeft kan de populatie doen afnemen.

- Klapnetten, kanonsnetten of andere netconstructies om zo grote aantallen vogels op de slaappleats te vangen, zoals wordt toegepast bij spreeuwen. Er zijn echter geen ervaringen bekend met grote aantallen parkieten.
- Het toepassen van afschot gericht op kleine groepen en individuen. Onderzoek hiernaar is wenselijk, met name met het oog op voorkomen van land- en tuinbouwschade. Afschot lijkt bij grote aantallen papegaaiachtigen niet te werken en is bovendien in stedelijke omgeving ongewenst.
- Sterilisatie met een reproductie remmend middel (bijv. diazacon) waardoor het broedsucces afneemt. Resultaten in het buitenland laten zien dat het broedsucces van de monniksparkiet met ruim 68% afnam.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering

Datum
12 november 2015

Onze referentie
NVWA/BuRO/2015/5606

Eindconclusies

De halsbandparkiet is inmiddels in het randstedelijke gebied een algemeen voorkomende gevestigde soort. Op basis van de huidige beschikbare kennis is de impact op inheemse soorten en ecosystemen vooralsnog beperkt. Wellicht dat boomholte bewonende vleermuizen en holenbroedende vogels concurrentie ervaren. Tevens is er sprake van lokale overlast, in het bijzonder in de winterperiode bij het gebruik van slaapbomen in de urbane omgeving.

De parkieten verspreiden zich echter meer en meer naar de periferie van de randsteden en dat is onder andere terug te zien aan schade aan de fruit- en boomteelt. De verwachting is dat deze schadepost in de toekomst zal toenemen, zeker als de halsbandparkieten ook nieuwe gewassen ontdekken, zoals maïs. Het nemen van schade beperkende maatregelen is moeilijk omdat deze parkieten zich niet makkelijk laten verjagen en te weren zijn.

De risico's voor overdracht van psittacosis voor de volksgezondheid zijn beperkt, hoewel daar weinig onderzoek naar is gedaan.

Maatregelen gericht op eliminatie en beheer zouden praktisch en qua kosten alleen uitvoerbaar zijn bij populaties die nog klein zijn. Het zou extreme inspanningen vergen om de huidige populatie halsbandparkieten volledig te elimineren. De grote alexanderparkiet is minder talrijk, maar leeft vaak gemengd met halsbandparkieten, wat eliminatie en beheer van deze soort niet vereenvoudigt. De verspreiding van de Monniksparkiet is relatief gezien vrij beperkt. Bovendien leeft deze soort gescheiden van de beide andere parkieten. Dit maakt het makkelijker om (een groot deel van) de populatie te verwijderen dan wel te beheren. Gerichte communicatie tegen bijvoeding van de parkieten kan op termijn een effect hebben op de populatieomvang van deze parkieten.

Tot slot, parkieten kunnen bij veel mensen rekenen op sympathie en het is aannemelijk dat een beweging van maatschappelijke weerstand op gang komt als men maatregelen tegen deze vogels wil of gaat nemen.

Advies van BuRO

Gezien bovenstaande eindconclusies adviseert BuRO het volgende:

- Wijs deze 3 parkietensoorten aan als schadesoort (Regeling beheer en schadebestrijding dieren) waartegen de provincie kan en mag optreden indien dat noodzakelijk en gewenst is. Dit zou lokaal nodig kunnen zijn in geval van duidelijke overlast of toch een uitbraak van bijvoorbeeld psittacosis.

- Laat via de NVWA in samenwerking met het Faunafonds onderzoeken welke maatregelen effectief zijn bij weren en verjagen van parkieten ter voorkoming of vermindering van (toekomstige) land- en tuinbouwschade, omdat de halsbandparkieten zich verder lijken uit te breiden naar het buitengebied .
- Laat de NVWA meer inzetten op toezicht en handhaving van het uitzetverbod van de Flora en faunawet, vooral door gericht te communiceren naar volièrehouders;
- Laat de NVWA tevens gericht communiceren over de gevolgen van bijvoeding van deze parkieten aan het publiek met het advies dit niet meer te doen. Met name voor de monniksparkiet kan dit op termijn effect hebben op de populatieomvang.
- Laat RIVM verder onderzoeken in welke mate *Chlamydia psittaci* voorkomt onder de wilde parkietenpopulatie, met name omdat de parkieten zich ophouden in stedelijk gebieden en parken waar mensen komen.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering

Datum
12 november 2015

Onze referentie
NVWA/BuRO/2015/5606

Indien gewenst kan de NVWA (BuRO of L&N) het e.e.a. verder uitwerken of een vervolg aan geven. Vooralsnog worden er geen verdere monitoringsactiviteiten geïnitieerd tot nader bericht van uw ministerie.

Hoogachtend,

prof. dr. Antoon Opperhuizen
directeur bureau Risicobeoordeling & onderzoeksprogrammering